

УДК 811.161.2'373.23

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343049>**Тетяна КРУПЕНЬОВА**

Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
Одеса, Україна

Tetiana KRUPENOVA

South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky
Odesa, Ukraine

ОНОМАСТИКОН РОМАНУ «НОВІ ТЕМНІ ВІКИ» МАКСА КІДРУКА

ONOMASTICON OF MAX KIDRUK'S NOVEL "NEW DARK AGES"

ABSTRACT

Introduction. Literary onomastics is one of the areas of linguistics that responds most sensitively to changes in society's worldview orientations. A proper name in a literary text is not only a means of nomination but also an indicator of the author's conceptual vision allowing us to understand how the writer interprets space, time, and the human being. In the prose of Max Kidruk, one of the most prominent Ukrainian authors in the science-fiction genre, onomastics carries a worldview-oriented character.

Research aim. To identify the structure, semantics, origin, and functions of proper names in Max Kidruk's novel *New Dark Ages: Colony*.

Research object. The onomastics of the literary text of the novel.

Research methods. This analysis of the novel's onomastics employs descriptive, structural-semantic, and contextual-interpretative methods, along with elements of linguistic-stylistic statistical analysis.

Research results. The article analyzes the onomasticon of Max Kidruk's novel "New Dark Ages: Colony" as a complex linguistic and artistic system reflecting the philosophy of a technocratic future. The study focuses on the functioning of anthroponyms, toponyms, technonyms, and cultonyms, determining their origin, semantic structure, and stylistic function. It is established that proper names in the novel perform not only nominative but also characterological, ideological, symbolic, and aesthetic roles, forming a unified semantic field of a post-human world. Special attention is paid to anthroponyms reflecting the national identity of the characters and toponyms structuring the space of Earth and Mars. The study highlights the coexistence of global (English, German, Scandinavian) and Ukrainian proper names that preserve the ethno-cultural dimension. Through this system of names, Kidruk rethinks the boundary between humanity and technology, empathy and control, the real and the virtual.

Conclusion. The onomasticon of Max Kidruk's novel *New Dark Ages: Colony* represents a systematically organized set of more than 230 proper names that reflect the following: the globalization of twenty-second-century culture; the loss of national identity; the technocratic worldview of the future; and the attempt to preserve humanity through names that remember their roots (the Ukrainian diaspora). Anthroponyms form the psychological portrait of humankind, toponyms outline the geography of catastrophe, technonyms define the system of technological power, and cultonyms embody the philosophy of the post-human era.

Keywords: *onomasticon, anthroponym, toponym, technonym, cultonym, proper name, science fiction*

ВСТУП

Дослідження ідіостилю письменників постмодерної доби нині належить до пріоритетних векторів лінгвістичної науки. Цю проблематику розробляють такі дослідники, як Ю.Артемова (аналіз мовної особистості Уласа Самчука), І.Мамчич (особливості мовотворчості С.Жадана), О.Переломова (специфіка мовної картини світу В.Шевчука) та інші. Протягом останніх років у вітчизняному мовознавстві спостерігається помітний інтерес до індивідуального стилю, зокрема мовно-естетичної практики, Макса Кідрука. Вивчаючи мовну структуру його прози, науковці зосереджувалися на окремих аспектах лексичного (Т.Бондаренко), ономастичного (О.Мороз), словотвірного (І.Демешко) та синтаксичного (Г.Бачинська, І.Бабій, Н.Свистун) рівнів художнього тексту. Творчість Макса Кідрука посідає особливе місце в сучасній українській літературі, поєднуючи жанри фантастики, трилера та соціальної прози (Пасько, 2022: 18). Ономастикон його творів – це не лише засіб ідентифікації персонажів та локацій, але й потужний інструмент створення художньої реальності, що відображає як архетипні, так і специфічно українські культурні коди (Мороз, 2015: 168). Власні назви у прозі Кідрука виконують багатофункційну роль: характеризують персонажів, маркують часопростір, створюють алюзії та підтексти, формують ідейно-тематичний каркас творів.

Художня ономастика – одна з тих сфер мовознавства, що найбільш чутливо реагує на зміни світоглядних орієнтирів у суспільстві. Власна назва в художньому тексті – це не лише засіб номінації, а й індикатор авторської концепції, що дозволяє зрозуміти, як письменник осмислює простір, час, людину. У прозі Макса Кідрука, одного з найвідоміших українських авторів науково-фантастичного напрямку, онімія має світоглядний характер.

Роман «Нові Темні Віки. Колонія» відкриває однойменний цикл, у якому автор моделює майбутній світ після Ери Розпаду – доби, коли людство

втратило контроль над природою, екологією й технологіями. Власні назви у цьому тексті творять особливу семіотичну систему, що поєднує глобальні та локальні елементи, реалістичність і символізм. Сучасна українська фантастика активно формує власний ономастичний простір, у якому власні назви стають засобом не лише ідентифікації, а й філософського моделювання світу. У прозі Макса Кідрука, зокрема в романі «Нові Темні Віки. Колонія», ономастика набуває концептуального виміру, оскільки через імена, топоніми та техноніми автор розкриває структуру майбутнього суспільства – технократичного, глобалізованого, але глибоко роз'єданого.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ – виявити структуру, семантику, походження та функції власних назв у романі Макса Кідрука «Нові Темні Віки. Колонія».

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – онімія художнього тексту роману.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – особливості семантико-функційного навантаження антропонімів, топонімів, технонімів і культуронімів у художній системі твору.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для аналізу онімії роману застосовано описовий, структурно-семантичний, контекстуально-інтерпретаційний, елементи лінгвостилістичного аналізу та кількісного підрахунку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Роман «Нові Темні Віки. Колонія» – перша частина однойменного циклу Макса Кідрука, яка створює модель людства XXII століття. Автор вибудовує цілісну ономастичну систему з понад 230 власних назв, які можна поділити за такими групами:

– антропоніми (150 назв) *Фелікс Куторай, Нера Франків, Зоя (ZoeOfMars), Аріана Зоммерфельд, Джейлін Гонкала, Г'юго Бессель, Павло Загарія, Еландон Торндайк;*

– топоніми (40 назв) *Ньюборн, Тіньовий Курган, Антарктична станція Амундсена-Скотта, Гея, Земля, Марс, Берлінська стіна (назва урядового сектору;*

– техноніми (25) *Deep Space Resources, Trustline Security, IceCube 2.0, Mars Positioning System, Planetary Solutions, UniCredit Mars*;

– культуроніми та хрононіми (20) *Нові Темні Віки, Ера Розпаду, Глобальна Екологічна Організація, Пакт Тихих Океанів, Ренесанс-2*.

Антропоніми можна поділити на три групи: персонажі Землі – з іменами англо-, німецько-, слов'янського походження (*Фелікс Куторай, Нера Франків, Тайрон і Кіана Кроудер, Дагмара Дробна, Аріальдо Бенцоні, Марія Настаченко (президентка України), Ілья Сечін, Доріан Болден, Донна Доусон*); персонажі Марса (колонії) – мають змішані імена, часто подвійні або фонетично гібридні (*Зоя (ZoeOfMars), Еландон Торндайк, Аріана Зоммерфельд, Йорг Флоріан, Ерна Гіммельблау, Мейв О'Нілл, Ріона Фіцджеральд, Башир ель-Нурані, Устим Марич, Григор і Павло Загарія*); українська діаспора на Марсі – повністю збережена етнічна ономастика (*Ольга Караман, Павло, Григій, Данило, Лук'ян Загарії, Лесь і Гая Кордас, Іван Вайда, Потан Дзеза, Дарій і Фіона Брайки*).

Антропонімічна система роману налічує понад півтори сотні власних імен, що представляють різні культурні традиції. Автор подає глобалізовану картину майбутнього, де поряд співіснують представники різних націй і рас.

Ім'я *Нера Франків* поєднує латинське *niger* («темна») з українським прізвищем *Франків*, що зберігає національну приналежність героїні. Вона лікарка, гуманістка, яка прагне зберегти людяність у світі насильства. Її характеристика розкривається через внутрішні монологи: «*Нера не вірила у спасіння, але не могла зупинитися – у кожному пацієнті вона бачила себе*» (Кідрук, 2025: 128). Ім'я символічне: темрява – не зло, а тінь людського співчуття в епоху дегуманізації.

Ім'я *Фелікс Куторай* (від лат. *felix* – «щасливий») має іронічне забарвлення: герой діє у світі, де щастя недосяжне. Його функція – раціонально пояснювати катастрофи, водночас залишаючись частиною системи. Автор підкреслює: «*Фелікс розумів усе до найменших деталей – і тому ніколи не спав спокійно*» (Кідрук, 2025: 154).

Глобалізований вимір антропонімії виявляється у іменах *Джейлін Гонкала, Аріальдо Бенцоні, Камілла Штольц, Башир ель-Нурані, Йорт Флоріан, Ерна Гіммельблау, Аріана Зоммерфельд*. Вони позначають мультикультурний світ, де національні межі втрачено, але зберігається фонетична індивідуальність кожного імені. Ім'я *Аріана* (лат. «повітряна») підкреслює ідею духовного прагнення до висоти, але водночас – відрив від реальності: «*Аріана любила дивитися в небо, якого ніколи не бачила – на Марсі не було небес*» (Кідрук, 2025: 302).

Важливою є група українських імен у марсіанській діаспорі: *Павло Загарія, Григір Загарія, Ольга Караман, Іван Вайда, Потап Дзєга*. Їхня морфологія збережена без адаптацій, що демонструє тяглість культурної пам'яті. Українські імена у космосі – це код національної ідентичності, що протистоїть глобальній стандартизації.

Особливе місце посідає *Зоя*, відома під ніком *ZoeOfMars* – блогерка, яка втілює культ віртуальної самопрезентації. Ім'я *Zoe* («життя») тут набуває антонімічного значення: героїня живе лише у цифровому просторі: «*Зоя говорила з камерою, ніби з Богом, і кожен лайк був її сповіддю*» (Кідрук, 2025: 319), антропонім стає філософським знаком епохи: життя як симулякр.

За морфологічною та семантичною структурою можна виділити: однокомпонентні антропоніми (60%) – *Нєра, Зоя, Еландон, Аріана, Мейв, Веремій*; двокомпонентні (35%) – *Нєра Франків, Тайрон Кроудер, Павло Загарія, Аріальдо Бенцоні*; псевдоніми, нікнейми, криптоніми (5%) – *ZoeOfMars, Тарган (Луїджі Бріццолара), Бенджі (Устим Марич)*.

Виявлено понад 40 топонімів, серед яких: реальні земні назви – *Київ, Копєнгаген, Вашингтон, Антарктида, Амундсєна-Скотта, Донбаська демілітаризована зона*; фантастичні або перетворєні – *Ньюборн (столиця Марса), Тіньовий Курган, Гєя, Берлінська стіна (урядовий сектор), Зона Затоплення*; космічні / позаземні – *Марс, Церєра, Олімп (Mons Olymprus), Deєr Space Habitat*. За походженням переважають англємовні назви (60%), що імітують глобалізацію світу майбутнього; європейські (німецькі,

скандинавські, слов'янські) – 25%; українські – 15% (Кам'янська АЕС, Дніпровський регіон, Червоноярський підрозділ, “Томуто”).

Топонімічна система роману поєднує реальні та вигадані назви, що формують контраст двох світів – Землі й Марса. Земні топоніми (*Київ, Копенгаген, Вашингтон, Антарктична станція Амундсена-Скотта, Донбаська демілітаризована зона*) закріплюють реалістичне тло, тоді як вигадані (*Ньюборн, Гея, Тіньовий Курган, Зона Затоплення*) конструюють модель майбутнього. Назва *Ньюборн* (англ. *newborn* – «новонароджений») має подвійне значення: вона позначає першу марсіанську столицю й водночас метафоризує «нове народження» людства. Проте в авторському контексті назва звучить іронічно: «*Ньюборн був новонародженим світом, який уже встиг постаріти*» (Кідрук, 2025: 286). *Гея*, названа на честь грецької богині Землі, символізує втрату дому: «*Гея мала нагадувати людству про дім, але стала нагадуванням про втрату дому*» (Кідрук, 2025: 289). Топонімічна інверсія (Земля на Марсі) створює ефект духовного відчуження. Назви *Тіньовий Курган, Сімудські долини, Зона Затоплення* виконують функцію хронотопних маркерів, що визначають географію катастрофи. Топоніми у письменника – це не лише просторові координати, а й філософські категорії: Земля – минуле, Марс – майбутнє без людини.

Світ «Колонії» технологізований; тому значну частину ономастикону становлять техноніми – назви наукових і промислових систем, корпорацій, проєктів: *IceCube 2.0, Deep Space Resources, Trustline Security, Planetary Solutions, UniCredit Mars, Mars Positioning System*. Кожен із цих онімів відображає документальну достовірність наукової фантастики. Проте в контексті роману техноніми набувають символічного змісту. Наприклад, *IceCube 2.0* – це не лише назва нейтринного детектора в Антарктиді, а й «точка нуль» сюжету, звідки починається ланцюг катастроф. Кідрук пише: «*Детектор IceCube 2.0 зловив щось, чого не мав би ловити – сигнал, який не належав жодній зорі*» (Кідрук, 2025: 45). Назва *Trustline Security* – компанії, що контролює цифрову безпеку колоній, – містить іронічний семантичний

зсув: довіра (*trust*) перетворюється на тотальний нагляд. «*Trustline бачила все – навіть те, чого не існувало*» (Кідрук, 2025: 278).

Топоніми виконують у тексті такі функції: локалізаційна – створює просторову багатоплановість між Землею і Марсом; символічна – Марс – «новий світ», Земля – «старий світ»; ідеологічна – топоніми на кшталт *Ґея* або *Ньюборн* символізують ілюзію нового початку: «*Ґея мала нагадувати людству про дім, але стала нагадуванням про втрату дому*» (Кідрук, 2025: 403).

Культуроніми – *Нові Темні Віки*, *Ера Розпаду*, *Ренесанс-2*, *Пакт Тихих Океанів* – задають історичне обрамлення твору, відтворюючи циклічність людського буття. Сам вираз *Нові Темні Віки* функціонує як символ доби інформаційної темряви, коли надлишок знань призводить до втрати мудрості.

Мовне походження онімів у романі багатшарове. Переважають англомовні назви (близько половини), що пояснюється домінуванням англійської як мови глобального майбутнього. Приблизно п'ята частина антропонімів має німецьке або скандинавське коріння (*Йорг*, *Ерна*, *Камілла*, *Зоммерфельд*). Українські оніми становлять окремий пласт, репрезентуючи національну пам'ять і духовну опору серед космополітичного хаосу. Так, прізвища *Загарія*, *Караман*, *Дзєга*, *Вайда* зберігають фонетичну й морфологічну автентичність, не піддаючись іншомовній адаптації. Їхня присутність у контексті Марса є актом культурного опору, нагадуванням про зв'язок людини з коренем, землею, традицією.

Звукова організація онімів у письменника відповідає фонетичним нормам української мови. Автор уникає важковимовних поєднань, надає перевагу євфонічним варіантам, що полегшує сприйняття тексту. Письменник послідовно дотримується норм українського правопису при відтворенні онімів. Особливої уваги заслуговує передача іншомовних назв, де автор часто обирає адаптовані варіанти, що відповідають сучасній практиці. Ономастична система Макса Кідрука вписується в загальні тенденції сучасної української літератури, проте має свої особливості. Порівняно з іншими авторами

жанрової літератури, автор демонструє більшу увагу до реалістичності та детальності ономастикону. На відміну від постмодерністської прози, де оніми часто деконструюються та піддаються іронічному переосмисленню, у М.Кідрука вони зберігають відносну стабільність та функціональність. Водночас автор не чужий експериментам, особливо у фантастичних творах. Аналіз ономастикону ранніх та пізніших творів М.Кідрука дозволяє простежити еволюцію авторської стратегії. У ранніх творах спостерігається більша умовність назв, тяжіння до жанрових кліше. Пізніша проза демонструє посилення реалістичних тенденцій, увагу до деталей, розширення ономастичного репертуару. Особливо помітна динаміка у використанні топонімів: від загальних, малоконкретних географічних вказівок до детального відтворення міського простору з усіма його ономастичними нюансами. Це свідчить про зростання майстерності автора та його прагнення до більшої художньої достовірності.

ВИСНОВКИ

Ономастикон творів Макса Кідрука є складною, багатофункціональною системою, що відображає як загальні тенденції сучасної української прози, так й індивідуальні авторські стратегії. Власні назви у його творах виконують широкий спектр функцій – від базової ідентифікаційної до складних символічних та алюзійних.

Основними характеристиками ономастичної системи письменника є: поєднання реалістичних та вигаданих онімів з перевагою реалістичних у соціальній прозі та більшою часткою вигаданих у фантастиці; увага до деталей міського простору, детальне відтворення топонімікону українських міст; використання типових українських антропонімів з етнічним маркуванням; активне залучення ергонімів, хрематонімів, брендів як маркерів сучасності; функціональна різноманітність онімів: від простої ідентифікації до символічного навантаження.

Система власних назв у романі реалізує комплекс функцій: номінативна – позначення об'єктів, осіб, територій, організацій; ідентифікаційна (*Фелікс*

Куторай, Джейлін Гонкала) – назви чітко фіксують національне чи професійне походження персонажів; характерологічна (Зоя (життя – але віртуальне), Нера (темна, трагічна), Фелікс (іронічний контраст – “щасливий” у трагічному світі) – виявлення психологічних рис персонажів через семантику імені; ідеологічна – репрезентація соціальних відносин та політичної структури майбутнього; символічна – відображення світоглядних антиномій (Земля – Марс, Людина – Машина, Життя – Імітація); естетична – створення ефекту реалістичності й наукової достовірності.

Кідруківські оніми – це ключі до розуміння світогляду автора: вони не лише описують, а й прогнозують, не лише фіксують, а й пояснюють. У назвах концентрується моральна суть епохи: коли людина втрачає здатність називати речі своїми іменами, вона втрачає контроль над реальністю.

Результати дослідження свідчать, що ономастикон роману «Нові Темні Віки. Колонія» становить цілісну систему, у якій кожен онім має семантичну і світоглядну вагу. Антропоніми формують психологічний портрет персонажів і соціальну типологію майбутнього; топоніми структурують простір між Землею і Марсом; техноніми та культуроніми фіксують постлюдську добу, де технологія підмінює духовність. Український пласт ономастикону засвідчує присутність національного голосу у глобальному космосі.

Отже, власні назви у Макса Кідрука не просто засіб реалістичного відтворення, а художній інструмент філософської рефлексії про долю людини в технократичному майбутньому. Творчість Макса Кідрука демонструє, що ономастика є не периферійним, а центральним елементом поетики сучасної прози, що власні назви можуть бути потужним інструментом створення художніх світів та донесення авторських інтенцій до читача.

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Подальше вивчення ономастикону циклу «Нові Темні Віки» може охопити порівняльний аналіз трьох романів серії, виявлення еволюції семантики імен у контексті авторської картини світу, а також зіставлення онімів Макса Кідрука з онімними системами світової наукової фантастики

(зокрема І. Асімова, Ф. Герберта, А. Веєра). Перспективним напрямом є також дослідження функціонування українських онімів у контексті космічної тематики як прояву культурної пам'яті у глобалізованому художньому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

- Кідрук, М. (2025). *Нові Темні Віки. Колонія. Книга 1*. Видавництво: Бородатий Тамарин. [Kidruk, M. (2025). *New Dark Ages. Colony*. Publishing House: Borodatyi Tamaryn.]
- Мороз, О. А. (2015). Оніми в художньому дискурсі Макса Кідрука (на матеріалі роману "Твердиня"). *Вісник Донецького національного університету. Гуманітарні науки*, 1-2, 167–172. [Moroz, O. A. (2015). Onyms in the artistic discourse of Max Kidruk (based on the novel "The Stronghold"). *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Humanitarni nauky*, 1-2, 167–172.]
- Пасько, І. В. (2022). *Жанрово-стильова специфіка технотрилерів Макса Кудрука*. URL: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84594/80142> [Pasko, I. V. (2022). *Genre and stylistic specificity of Max Kudruk's techno-thrillers*. URL: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84594/80142>]

АНОТАЦІЯ

Вступ. Художня ономастика – одна з тих сфер мовознавства, що найбільш чутливо реагує на зміни світоглядних орієнтирів у суспільстві. Власна назва в художньому тексті – це не лише засіб номінації, а й індикатор авторської концепції, що дозволяє зрозуміти, як письменник осмислює простір, час, людину. У прозі Макса Кідрука, одного з найвідоміших українських авторів науково-фантастичного напрямку, онімія має світоглядний характер.

Мета дослідження. Виявити структуру, семантику, походження та функції власних назв у романі Макса Кідрука «Нові Темні Віки. Колонія».

Об'єкт дослідження. Онімія художнього тексту роману.

Методи дослідження. Для аналізу онімії роману застосовано описовий, структурно-семантичний, контекстуально-інтерпретаційний, елементи лінгвостилістичного та статистичного аналізу.

Результати дослідження. У статті досліджено ономастикон роману Макса Кідрука «Нові темні віки. Колонія» як складну мовно-художню систему, що відображає філософію технократичного світу майбутнього. Простежено функціонування антропонімів, топонімів, технонімів і культуронімів, визначено їхнє походження, семантичну структуру та стилістичне навантаження. Встановлено, що власні назви в романі виконують не лише номінативну, а й характерологічну, ідеологічну, символічну та естетичну функції, формуючи єдине семантичне поле постлюдського світу. Особливу увагу приділено антропонімам, що відтворюють національну ідентичність героїв, і топонімам, які структурують простір Землі та Марса. Зазначено, що у творі поєднано глобальні назви (англомовні, німецькі, скандинавські) з українськими онімами, що зберігають етнокультурний компонент. Через систему власних назв письменник осмислює межу між гуманізмом і технологією, людяністю і системністю, реальністю та віртуальністю.

Висновки. Ономастикон роману Макса Кідрука «Нові Темні Віки. Колонія» становить системно організовану сукупність понад 230 онімів, які відображають: глобалізацію культури ХХІІ століття; втрату національної ідентичності; технократичний світогляд майбутнього; спробу зберегти людяність через імена, що пам'ятають своє коріння (українська діаспора). Антропоніми формують психологічний

портрет людства, топоніми – географію катастрофи, техноніми – систему влади технологій, а культуроніми – філософію постлюдської епохи.

Ключові слова: ономастикон, антропонім, топонім, технонім, культуронім, власна назва, фантастика

Стаття надійшла 2 листопада 2025 р.

Інформація про автора

Тетяна КРУПЕНЬОВА

кандидат філологічних наук, доцент

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
Одеса, Україна

e-mail: taniakrupenev@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8616-4713>

Note on Contributor

Tetiana KRUPENOVA

PhD in Philology, Associate Professor

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Odesa, Ukraine

e-mail: taniakrupenev@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8616-4713>